

Doc. Simona Kolmanová, CSc.

Oponentský posudek habilitační práce *Horizonty překladu: k teorii překladu Jiřího Levého* Mgr. Tomáše Svobody, PhD.

Habilitační práce *Horizonty překladu: k teorii překladu Jiřího Levého* zahrnuje především aktualizované a přepracované verze dříve publikovaných dílčích studií, ale i několik studií nových. Celkově tak prezentuje aktualizované výsledky dlouhodobého výzkumu zaměřeném na širěji pojatou problematiku tvorby Jiřího Levého.

Na první pohled by se mohlo zdát, že k „tématu JL“ již nelze dodat nic nového – ostatně sám autor na to v úvodu (s. 9) upozorňuje –, vždyť o Jiřím Levém toho bylo napsáno mnoho, ovšem při pozornějším vhledu jsme naopak konfrontováni s tím, že takto směřovaný výzkum má stále své opodstatnění. Cílem předkládané habilitační práce je „zpřístupnit texty J. Levého, nově nastínit jeho teoretické kategorie a pojmy, ujasnit původní význam, výskyt pojmu a jeho kontextu... s přihlédnutím k dobovému a vědeckému kontextu upřesnit dosavadní poznatky, ukázat nové souvislosti.“ Výchozí autorovu tezi k této problematice bychom mohli shrnout takto: Co máme textologicky skutečně k dispozici, jaká jsou úskalí textů jako takových bez kontextu, co nám stávající stav umožňuje do budoucna, tj. jaké jsou možnosti dalšího bádání. T. Svoboda průběžně zasazuje své bádání do širšího, multidisciplinárního kontextu, včetně využití korpusové lingvistiky, rovněž ukazuje na provázanost se strukturalismem, hermeneutikou.

S těmito výzvami koresponduje první část práce, a sice srovnání různých vydání a překladů Levého děl, která mimo jiné explicitně objasňuje genetickou komplikovanost *Umění překladu*, např. ze srovnání jednotlivých jazykových verzí je dobře patrný vývoj některých pojmů. Tato část práce tvoří vstup do celé problematiky, včetně nástinu textologické problematiky. Autor ji rovněž pojímá jako zárodek kritického vydání *Umění překladu*.

Je známo, že práce s Levého texty patří stále k běžné výukové praxi i v odborném diskurzu na univerzitách při překladatelských seminářích, na konferencích o překladu (např. ze sborníku konference, organizované před několika lety na jedné české univerzitě, vyplynulo, že účastníci z řad vysokoškolských pedagogů pracovali ve svých příspěvcích výhradně s teorií Jiřího Levého). Při této běžné a v různých formách rozšířené praxi se však může snadno stát – a také se stává –, že dochází nejen ke zjednodušování, ale i mylným výkladům Levého teorie

(včetně zpochybnění pojmu teorie jako takového), neboť jak na to T. Svoboda ve svém zevrubném rozboru upozorňuje, mnohé pojmy, postupy atd. jsou v textech J. Levého skryty, nejsou explicitně zmíněny či vysvětleny. Vzhledem k vícevrstevnosti jazyka či k plasticitě Levého termínů pak bez patřičného textologického rozboru snadno dochází k jejich dezinterpretaci, v důsledku pak chybí ucelený pohled. V úvodu habilitační práce autor uvádí, že „Publikace chce být naznačením cesty k ucelenějšímu rozboru Levého odkazu.“ (11) Tento úmysl považuji za více než potřebný. V této práci se na základě zevrubného rozboru, srovnání a konfrontací problematických pojmů a tezí má čtenář možnost seznámit nejen s úzce pojatým textologickým srovnáním, ale získává i náhled do širěji pojatého kontextu, který je pro správné uchopení a pochopení Levého textů nutný. Především se jedná o rozbor kontextu, v němž Levého díla vznikala.

Další oblastí, která je při výuce překladu hojně využívána, je překladový komunikační proces u J. Levého. Autor se zde věnuje nejen výkladu Levého koncepce, ale pro didaktické účely vytváří jeho aktualizovanou podobu. Podobně rozpracovává Levého koncept a konfrontuje jej s otázkami institucionálního překladu, v závěru ukazuje nadčasovost teoretického přístupu J. Levého.

Kromě toho považuji za důležitou součást práce také exkurz do oblasti strukturalismu a hermeneutiky, neboť bez ujasnění pojmů těchto teorií ve vztahu k textům J. Levého se opět ocitáme na tenkém ledě ohledně správného sémantického uchopení. Tato provázanost Levého i s dalšími teoriemi opět ukazuje na celkovou otevřenost a dynamičnost myšlení J. Levého. Rovněž při pojednání o frekvenční analýze u J. Levého upozorňuje T. Svoboda, že J. Levý je zde předchůdcem korpusové metody v translatologii. (124)

V dalších kapitolách se autor věnuje modelu translatologické analýzy a kritice překladu podle J. Levého, zejména z pohledu recepce. V souvislosti s recepcí bych zmínila svůj postřeh z pozice hungaristy. Je překvapující, že do maďarské translatologie jméno J. Levého vůbec neproniklo, třebaže v 60. letech byl strukturalismus v maďarském literárním a lingvistickém vědeckém prostředí přijímán, a maďarská translatologie komplexní teorii zcela a dlouhodobě postrádala. Až r. 1980 vyšla maďarsky *Teória umeleckého prekladu* Antona Popoviče, která tuto mezeru částečně zaplnila. Tedy ani ruský, ani německý překlad Levého do maďarského prostředí nepronikl.

Ohledně možností dalšího bádání a již výše zmíněného kritického vydání bych položila autorovi otázku: svoji habilitační práci pojmáte rovněž jako přípravné dílo pro kritické

vydání textů J. Levého. Jaké jsou vyhlídky na realizaci kompletního kritického vydání textů J. Levého?

Ve svém posudku jsem se snažila zdůraznit jednak témata práce, která mají význam pro didaktickou praxi, jednak témata, která při posuzování Levého textů ukazují na důležitost kontextu. Celkově lze říct, že jednotlivé kapitoly – studie – předkládají komplexně a zevrubně zpracovaný materiál daného tématu, a svými průniky vytvářejí – byť z různých úhlů – komplexní pojetí překladatelské teorie J. Levého. Práce je významným počinem v oblasti textologického výzkumu děl J. Levého.

Publikace dr. Tomáše Svobody splňuje požadavky kladené na habilitační práci.

Doporučuji k obhajobě.

V Davli, 15. 9. 2023

Doc. Simona Kolmanová, CSc.